

UDK: 27-185.2

27-36

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: listopad 2013.

Marinko PERKOVIĆ
Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu
J. Stadlera 5, BiH – 71000 Sarajevo
marinkope@bih.net.ba

PRED TAJNOM PATNJE NEVINIH

Sažetak

U ovom članku promatra autor patnju nevinih kao tajnu koju želi što više osvijetliti. U tom kontekstu, u prvom dijelu, studira knjigu o pravednom Jobu. Nakon sumarne analize dolazi do zaključka da Jobovu patnju treba vrednovati kao kušnju vjere iza koje, u konačnici, stoji sam Bog. U drugom dijelu razmišlja autor o otkupiteljskoj snazi patnje nevinoga Isusa. Ali i o velikoj vrijednosti trpljenja svakog nevinog vjernika patnika koji svoju patnju čini plodonosnom pridružujući je Kristovu otkupiteljskom djelu. Da je patnja nevinih vjernika patnika višestruko plodonosna, o tome se govori i u trećem dijelu članka koji je posvećen svjedočanstvima pojedinih katoličkih blaženika i svetaca. U završnom dijelu autor ističe da tešku patnju treba otkloniti, ako je moguće. Ako nije moguće, onda je treba s vjerom prihvatiti, Bogu posvetiti i strpljivo podnositi. Na taj način, po njegovu mišljenju, ona postaje veoma učinkovita molitva i ima nadnaravnu vrijednost. Na koncu autor priznaje da je cijeli ovaj članak pisao pod snažnim utjecajem hagiografske literature ističući pritom da je svetački pristup patnji najbolji ljudski odgovor na tajnu trpljenja nevinih.

Ključne riječi: *patnja nevinih, pravedni Job, Isus Krist, Bog, katolički sveci i blaženici, kršćanska razboritost, neotklonjiva patnja, učinkovita molitva, strpljivost.*

Uvod

Patnja je jedna od tema o kojoj se najčešće pisalo u povijesti svjetovne i kršćanske literature. Kako u svijetu tako i u našem hrvatskom narodu. Njome su se pozabavili filozofi, psiholozi, književnici, teolozi te mnogi drugi mislioci i znanstvenici. I to s pravom jer je pitanje patnje staro gotovo onoliko koliko i samo čovječanstvo. Svatko je pokušao dati svoj odgovor na tu, uvijek aktualnu, temu. Mora se priznati: nitko dosad nije našao odgovor koji bi zadovoljio svakog dobronamjernog pitaoca i tražitelja. Zato je patnja i danas, kao što je bila i ranije, zagonetka i velika

tajna, napose kad je riječ o trpljenju nevinih.¹

Ljudska patnja ima mnogo lica. U apostolskom pismu *Spasonosno trpljenje* papa Ivan Pavao II. ističe da je patnja „nešto šire od bolesti, nešto složenije i dublje ukorijenjeno u samu ljudsku narav“. Nabraja sedamnaest vrsta (moralnih, fizičkih i psihofizičkih) patnji koje spominje Stari zavjet: smrtna opasnost, gubitak vlastite djece, smrt prvorodca, nedostatak potomstva, prognanička čežnja za domovinom, progonstvo i neprijateljsko raspoloženje okoline, preziranje patnika, odbačenost i osamljenost, nemirna savjest, neshvatljiva činjenica da zli dobro prolaze, a pravednici trpe, nevjernost prijatelja, nesretna sudbina vlastitog naroda te moralne patnje povezane s bolima srca, bubrega, jetara, kostiju i utrobe. Navedeni slučajevi samo su neka stanja patnje koje spominje Biblija, ta „velika knjiga o trpljenju“, kako je Papa naziva.² To će reći da postoje i mnoge druge vrste patnji koje ovdje nije potrebno nabrajati. Zato kada upotrebljavam riječ patnja, mislim na sva moguća bolna stanja koja mogu zadesiti svakog živućeg čovjeka.

Redovito pitanje koje čovjek vjernik postavlja kad se suoči s patnjom glasi: Zašto? To pitanje on postavlja i sebi i Bogu, želeći pritom doznati i razlog patnje i njezin smisao. Odmah treba reći: i dok jedni patnju preziru i na sve je moguće načine žele otkloniti, drugi je pozitivno vrednuju jer je ona za njih bila korisna i plodonosna. Nisu li mnoge poznate osobe izrasle u zrele osobnosti i velikane duha upravo zahvaljujući patnji. Iskustvo patnje ih je jednostavno prisililo da se snađu u životnim neprilikama, patnja je pozitivno utjecala na razvoj njihovih tjelesnih i duševnih sposobnosti.

Uza sve to patnju kao takvu, ne bi trebali nerazborito veličati. Tim više jer su mnoge patnje plod ljudskih slabosti i grijeha.³ Prve stranice Biblije (Post 3,1-24) zorno ističu da su patnja i smrt stupile na scenu čovječanstva radi iskonskoga grijeha.⁴ Međutim, nedvojbena je činjenica da postoje patnje za koje čovjek nije osobno odgovoran. I upravo su

¹ Vidi: Dionigi TETTAMANZI, „Eucaristia – Comunità – Sofferenza“, *Anime e corpi* br. 105 (1983.), 8. Vidi također: Ivan KOZELJ, *Pred tajnom zla i patnje* (Zagreb: Provincijalat Hrvatske provincije Družbe Isusove, 1986.), 21; Živan BEZIĆ, „Je li bol spasonosna?“, *Crkva u svijetu* 20 (1985.), 46.

² IVAN PAVAO II., *Spasonosno trpljenje* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, ²1985.), br. 6.

³ To ističe i hrvatski moralist Ivan Fuček kada kaže da većina zala i boli u svijetu proizlazi od ljudi i njihove slobodne volje. Usp.: Ivan FUČEK, „Prema trojstvenoj teologiji križa“, *Obnovljeni život* 34 (1979.), 44-45.

⁴ Vidi: Heinrich DENZINGER – Peter HÜNERMANN, *Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i ćudoređu* (Đakovo: Karitativni fond UPT, 2002.), br. 222, 371, 372, 1511. Vidi također: Antonio BONORA, „Male/dolore“, Pietro ROSSANO – Gianfranco RAVASI – Antonio GIRLANDA (ur.), *Nuovo dizionario di teologia biblica* (Cinisello Balsamo [Milano]: Edizioni San Paolo, ⁵1994.), 872.

me takve patnje potakle na ovo razmišljanje i pisanje. Odmah ću reći: patnje za koje nismo osobno odgovorni, ovijene su velom tajne. Nadam se da ću barem donekle zaviriti u tu tajnu te, najprije sebi, pokušati dati odgovor na neka pitanja koja su se odavno rodila u mojoj nutrini.

1. Pitanje patnje pravednika: knjiga o Jobu

U potrazi za odgovorom na pitanje: zašto patnja nedužnih i nevinih, najprije sam studirao knjigu o Jobu. Odmah treba naglasiti: niti u toj knjizi niti u bilo kojem drugom biblijskom tekstu Bog ne daje odgovor na pitanje zašto patnja nevinih.⁵ Jedno ipak možemo zaključiti čitajući Bibliju, a to je: trebamo se čuvati od brzopletih i ishitrenih odgovora na to teško i zagonetno pitanje, napose kad je u pitanju patnja drugih osoba.

Čitatelj knjige o Jobu brzo uočava da „Job ima dva lica“. I dok je u početku Job strpljivi patnik koji se posve predaje Božjoj volji (Job 1,21: „Jahve dao, Jahve oduzeo!“; Job 2,10: „Kad od Boga primamo dobro, zar da onda i zlo ne primimo?“), u daljnjem je tijeku događanja on buntovan, jada se, protestira, traži razjašnjenja. Jedno je ipak sigurno: Job nam takvim svojim držanjem pokazuje da su oba stava, stav predanosti Bogu i stav jadanja, posve moguća u jednoj te istoj osobi. Ovdje, međutim, treba naglasiti i ovo: Job se ne buni protiv patnje koja ga je zadesila i gotovo sve mu oduzela, on se buni protiv uvjerenja svojih prijatelja, naime da on trpi jer je bezbožnik i teški grešnik; da nije sagriješio, zasigurno ga ne bi takvo zlo zadesilo. I to je ono što Joba najviše tišti i boli.⁶

Odmah treba reći: knjiga o Jobu nam sugerira da je patnja nevinih tajna koju ljudski razum nikada neće do kraja shvatiti. Ona nam poručuje da patnja, po božanskom providenju, može dovesti čovjeka do kvalitetnijeg življenja i vječnoga spasenja. Patnja je u knjizi o Jobu predstavljena kao put na kojem vjernik patnik pročišćava svoj um i srce te dolazi do autentične vjere u Boga. Ta knjiga ujedno ističe da patnja nije nužno posljedica osobnih grijeha i krivnje, kako je smatrao ondašnji teološki koncept koji je do tada bio Jobova sigurnost i koji je hranio njegovu vjeru.⁷ Zato Job svim svojim silama traži nove

⁵ Vidi: Gioia Viola BARTOLO, „Il dolore“, *Rivista di teologia morale* 107 (1995.), 393.

⁶ Usp.: Marijan VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva* (Zagreb: Franjevačka visoka bogoslovija Makarska, 1993.), 31, 32. Vidi također: Marijan VUGDELIJA, „Job i problemi patnje“, *Bogoslovska smotra* 64 (1994.), 220-221.

⁷ Usp.: Gabriel WITASZEK, „La sapienza delle sofferenza di Giobbe. La morale 'non premiata'“, *Studia moralia* 46 (2008.), 85.

odgovore i rješenja. I našao ih je u vjeri u prekogrobni život: „Ja znadem dobro: moj Izbavitelj živi i posljednji će on nad zemljom ustati. A kad se probudim, k sebi će me dići: iz svoje ću puti tad vidjeti Boga. Njega ja ću kao svojega gledati, i očima mojim neće biti stranac: za njime srce mi čezne u grudima“ (Job 19,25-27). Odsada Job živi u nepokolebljivoj vjeri, čvrstoj nadi i pročišćenoj ljubavi, duboko uvjeren da je Božja riječ važnija od suda prijatelja i osude podrugljivih gledatelja. Što je dovelo do takva obrata u Jobovu načinu razmišljanja i vrednovanja? Ništa drugo doli činjenica da Bog najprodornije govori i odgaja u najtežim kušnjama i patnjama. To je Job na koncu izvrsno shvatio, svim svojim bićem prihvatio te potpuni nutarnji mir zadobio. Ovdje treba naglasiti i ovo: Job je blagoslivljao Boga ne samo onda kad je živio u blagostanju i zdravlju već i onda kad su ga snašle preteške muke i nevolje. U tome je Jobova veličina i njegova jasna poruka vjernicima patnicima svih vremena i kontinenata.⁸

Kako promatrati patnju nevinoga Joba? Jednostavno kao kušnju vjere. Dopuštajući Sotoni da maltretira i zlostavlja Joba, Bog želi tom zakletom čovjekovu neprijatelju dokazati da je Jobova vjera iskrena i bez interesa. To potvrđuje prva Jobova kušnja: gubitak djece i materijalnih dobara, koja je pročistila vjeru nevinog patnika (usp.: Job 1,6-22). I druga Jobova kušnja: gubitak zdravlja, koja je tog starozavjetnog pravednika posve lišila vlastitoga bitka, još je više ojačala njegovu vjeru u neizmjernu Božju dobrotu (usp.: Job 2,1-10). Zanimljiva je i Jobova reakcija na nagovor njegove žene da ostavi moralnu neporočnost, prokune Boga i umre: „Brbljaš kao luđakinja!“ (Job 2,10). Takvim nam stavom i odgovorom Job poručuje: unatoč patnjama čiji uzrok nije lako ili je nemoguće razumski dokučiti, vjernici trebaju ostati vjerni Bogu. Patnje ih ne bi smjele udaljiti od Njega, one bi ih trebale pročistiti i ojačati kako bi Bogu vjernije služili i posve Mu se predali. Još je nešto uočljivo napose iz prva dva poglavlja knjige o Jobu, a to je: i Sotona je Božje stvorenje. On je posve pod Božjim gospodstvom. Koliko god bio pokvaren i zao, Sotona nije apsolutni gospodar zla i patnje. Bez Božjeg dopuštenja, on ne smije naškoditi nedužnima. Dakle, patnja nevinih je pod kontrolom Božje svemoći. Što više, iza te patnje u konačnici stoji sam Bog. Ali ne zato da bi On kao neki sadist ljude mrcvario, već da bi ih religiozno preporodio, jače uz sebe vezao, vječnu im sreću darovao. Osim toga, u Jobovu je slučaju uočljiv paradoks vjere u jednoga i svemogućega Boga: što je veća ljudska bijeda i nevolja, Bog je čovjeku bliži i naklonjeniji. Knjiga o Jobu nam, osim toga, jasno poručuje da patnja nije konačna Božja riječ.

⁸ Usp.: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 38, 41, 43.

Bog, naime, s ljubavlju gleda svoju kušanu djecu da bi ih u konačnici rehabilitirao i bogato nagradio (usp.: Job 42,10-16). U Jobovu slučaju, kao i u slučaju svih nevinih patnika, patnja ima za cilj priskrbiti veću vječnu radost i sreću na nebu. Imajući to u vidu, knjigu o Jobu nipošto se ne bi smjelo promatrati kao neki recept kako se patnje riješiti, nego kao uzorak kako i dalje ostati u nutринi slobodan i vjeran Bogu, unatoč životnim patnjama i križevima. Job nam poručuje da je to moguće ostvariti jedino zahvaljujući osobnom, iskrenom i dubljem susretu s Bogom.⁹

Nema sumnje: Job je kroz patnje sazreo i duhovno se preporodio. Istina, njegove su patnje i dalje ostale bez odgovora, ali je na koncu on zadovoljan, u duši spokojan. Treba priznati i ovo: u trenucima kad se jadao i postavljao pitanja, Job je zapadao u grijeh oholosti. Ali kada je, nakon razgovora s Bogom, sebe i svoje nevolje vidio u posve novom, božanskom svjetlu, on je skrušeno izjavio: „Sve riječi svoje zato ja poričem i kajem se u prahu i pepelu“ (Job 42,6). Na kraju se neshvatljivoj Božjoj volji ponizno predao.¹⁰

2. Otkupiteljska snaga patnje nevinoga: Isus Krist

Već je u Starom zavjetu (četvrta pjesma o sluzi Jahvinu) naveden jedan novi vid patnje koji nas posebno interesira a doći će do izražaja u osobi Isusa Krista. Riječ je o otkupiteljskoj i zamjениčkoj ulozi patnje nevinoga: patnja nevinoga je otajstveno plodonosna za druge; nevina osoba pati radi i umjesto drugih, okajava njihove grijehe (usp.: Iz 53,4-6).¹¹

Istina je kršćanske vjere da je Isus Krist svojom mukom, smrću i uskrsnućem otkupio palo čovječanstvo. Isto tako, On nam je poručio: ako želimo biti Njegovi učenici, trebamo strpljivo i s ljubavlju

⁹ Opširnije u: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 43-54, 60-68. Vidi: M. VUGDELIJA, „Job i problemi patnje“, 229-236, 240-243. Vidi također: A. BONORA, „Male/dolore“, 873-875.

¹⁰ O svemu ovome razmišlja i piše mostarski biskup Ratko Perić u svojoj knjizi *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi* u kojoj je došao i do ovih uvida i zaključaka: patnja je tajna koja, poput knjige o Jobu, nadilazi ljudsku sposobnost shvaćanja. Patnja ima i svoje pozitivne strane: može nas osposobiti da ispravno vrednujemo život, ljubav i smisao. Pred njom čovjek ne može biti ravnodušan: on će u patnji zauzeti ili stav mržnje i odvratnosti ili stav strpljenja i ljubavi. Ako smo pametni, zaključuje Perić nakon detaljnih analiza, patnje mogu postati „naše najuspješnije sredstvo spasenja“. Naime, patnje nas mogu usavršiti, od oholosti osloboditi te za nebo pripravit. Usp.: Ratko PERIĆ, *Jobovi bolovi i Božji blagoslovi* (Mostar: Crkva na kamenu, 2012.), 22, 24, 92, 167, 168.

¹¹ Vidi: A. BONORA, „Male/dolore“, 879.

nositi životne križeve pretvarajući ih u pogonsku snagu za moralno-duhovni rast i sazrijevanje (usp.: Mt 10,38; 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23; 14,27). Pažljivo čitanje Novog zavjeta, napose evanđelja, dovodi nas i do spoznaje da sve svoje patnje osmišljavamo u svjetlu Isusova križa. Promatrajući s vjerom raspetoga Krista, ne samo da ćemo zadobiti snagu za životnu borbu nego ćemo možda i sami poželjati svoj život žrtvovati za druge.

Muka i smrt Isusova na križu nije samo znak Njegove ljubavi i poslušnosti prema Bogu Ocu, nego je i vidljivi dokaz Božje ljubavi prema čovjeku. Bog Otac je želio da Njegov Sin trpi i umre za dobrobit cijelog ljudskog roda. Iz same pak činjenice da je patnja nevinoga Isusa imala otkupiteljsku snagu i moć, proizlazi i poziv svim nevinim patnicima da svoje patnje plodonosno iskoriste pridružujući ih Isusovu križu. Na taj način oni aktivno sudjeluju u Njegovu otkupiteljskom djelu. U tom svjetlu promatrana, patnja nevinih nipošto nije beskorisna. Ona je itekako plodonosna.

Ono što je došlo do izražaja prilikom razmišljanja o Jobovim patnjama, na poseban je način došlo do izražaja kod Isusa: On nas upozorava da ne smijemo svaku patnju povezivati s osobnim i tuđim grijesima (usp.: Lk 13,1-5; Iv 9,1-3). Na taj nam je način poručio da je patnja nevinih misterij. Ali takav misterij koji možemo i trebamo osvjetljavati polazeći od Njegova križa po kojem se On posve solidarizirao s ljudima. Istina, Bog je mogao otkupiti čovječanstvo na bezbroj drugih, manje bolnih načina, ali je izabrao upravo križ kako bi pokazao da čovjeka neizmjerljivo voli i da mu je posve blizak, napose kada pati. Nevini patnik koji osjeća tu Božju blizinu, može se s pravom prepoznati u Isusu Kristu. I to u svim etapama Njegova trpljenja. Prisjetimo se samo Njegova vapaja na križu: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“ (Mt 27,46; Mk 15,34). Isus je na križu osjetio Očevu šutnju i svoju nemoć. Zar to ne osjeća i svaki nevini patnik? Ali to nije bio krik iz očaja što se može zaključiti iz posljednjih Isusovih riječi na križu: „Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj“ (Lk 23,46). Taj krik možemo stoga promatrati kao molitvu boli. I jadanje Bogu je svojevrсна molitva. Kad je čovjek vjernik bespomoćan u svojoj patnji i nije sposoban skladno funkcionirati, tada i njegovi patnički uzdasi poprimaju vrijednost molitve.¹² Ali Bog Otac je svojega Sina uskrisio. Na taj nam je način pokazao da patnja, koliko god

¹² Usp.: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 103, 111, 112, 113. O jadanju kao molitvi vidi: M. VUGDELIJA, „Job i problemi patnje“, 243-245. Jean Galot ističe da Isusova napuštenost na križu nije bila unutarnja niti ontološka, nego samo osjećajna napuštenost. Vidi: Jean GALOT, *Isus osloboditelj* (Đakovo: Karitativni fond UPT, 1997.), 288.

ona bila teška i nesnošljiva, na kraju ne završava tragedijom, već dovodi do željenog oslobođenja i spasenja.

Većina vjernika iz iskustva zna da nije lako shvatiti i prihvatiti činjenicu da Bog upravo onda želi najveće dobro čovjeku kada dopusti da se na njegova leđa natovari teški križ. Međutim, kršćansko iskustvo kazuje da nemali broj vjernika želi nasljedovati Krista, po mogućnosti bez križa. Ali ako to nije moguće, a očito nije, onda bi neki htjeli nositi takav križ koji bi im služio samo kao ukras, poput zlatnog križića koji se nosi na lančiću oko vrata. A to, budimo realni, nije ostvarivo ovdje na zemlji. Patnje, pa i one teške, neminovnost su kršćanskog života. Što dakle kršćanin treba činiti kad mu se križ čini pretežak i kad misli da ga više ne može nositi? Isto ono što je činio Isus u Getsemanskom vrtu (Mt 26,36-44; Mk 14,32-42; Lk 22,39-45): žarko moliti da bi zadobio snagu i utjehu te svoju volju uskladio s Božjom voljom.¹³ Istina, Isus je molio nebeskog Oca da ga mimoide gorka čaša boli. Ali je na koncu svim svojim bićem podredio svoju volju Očevoj volji prihvativši je kao „vrhovnu normu vlastite volje“.¹⁴ Zahvaljujući tom prihvaćanju, božanska je svjetlost obasjala getsemanije i kalvarije svih nevinih patnika. Od tada više nema bezdana u kojima se ne bi nalazio Bog, pun dobrote, suosjećanja i milosti.¹⁵ Eto zašto kršćanin ne bi smio očajavati u svojim patnjama, makar one bile nesnošljive. Treba biti hrabar te aktivno i strpljivo čekati da Bog progovori. Nije li upravo patnja jedan od načina Njegova govora? Promatrajući Joba, vidjeli smo da jest, i to onaj najprodorniji. Pa ako On i ne otkloni teške patnje, zasigurno će poslati nekog milosrdnog Samarijanca koji će previti rane i olakšati bol.

Vratimo se ponovno Isusu. Evanđelja nam kazuju da On, iako je liječio bolesne, tješio žalosne, pomagao nemoćne, hranio gladne, oslobađao opsjednute i uskrsavao mrtve, nije dokinuo patnje niti je dao teoretski odgovor na razlog njihova postojanja. On se jednostavno, po svojoj patnji, solidarizirao s ljudima. Na taj je način On ljudsku patnju pročistio, iskupio, osmislio, dao joj otkupiteljsku moć.¹⁶ Zahvaljujući

¹³ Vidi: Dionigi TETTAMANZI, „L'annuncio del vangelo al mondo della sofferenza“, *Anime e corpi* br. 61 (1975.), 527.

¹⁴ Anto POPOVIĆ, *Biblijske teme* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2004.), 129-139.

¹⁵ Usp.: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 117.

¹⁶ Vidi: IVAN PAVAO II., *Spasonosno trpljenje*, br. 16, 18, 19. Vidi također: Mato ZOVKIĆ, „Isus patnik i čovjekova patnja u Novom zavjetu“, *Bogoslovska smotra* 53 (1983.), 187-194. Na str. 193 Zovkić ističe da, za razliku od evanđelista Marka, evanđelist Luka nije razlikovao bolesne od opsjednutih. Luka je, naime, vidio u Sotoni uzrok svih zala koja mogu zadesiti čovjeka. Zovkić smatra da je to zbog toga što je sveti Luka bio pod utjecajem helenističke medicine svojega vremena, snažno obilježene demonologijom. Ta je medicina bila reakcija na Hipokratovu medicinu, odviše racionalistički intoniranu.

Isusu, i patnja je nevinih postala spasonosna, bez obzira na to što je za neke ona predmet prezira i odbacivanja. To može shvatiti samo onaj tko tajnu patnje nevinih promatra očima vjere. Samo u svjetlu vjere ta tajna postaje manje zagonetna. Što više nekima postaje i privlačna jer lijepo je biti suradnik Božji u Njegovu otkupiteljskom djelu. Kršćanin postaje Božji suradnik ne samo kad se moli, posti i dobra djela čini za obraćenje teških grešnika nego i onda kada s ljubavlju prihvaća patnje koje mogu biti i plod vjernosti autentičnom kršćanskom življenju. Tko tako čini, slobodno može reći sa svetim Pavlom: „Radujem se sada dok trpim za vas i u svom tijelu dopunjam što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu“ (Kol 1,24). Pridružujući s ljubavlju svoje patnje Kristovu križu, kršćanin čini dobro i sebi i Crkvi i cijelome ljudskom rodu.¹⁷ Na taj način on se solidarizira sa samim Isusom Kristom.¹⁸

Eto zašto Bog dopušta da neka njegova ljubljena djeca pate od teških i neizlječivih bolesti, žive u ekstremnom siromaštvu, doživljavaju uvrede, klevete, progonstva, nasilnu smrt... To se događa samo zato što su te patnje, po Božjoj volji, izvor neprolaznih, vječnih dobara. I to ne samo za osobu koja je pogođena tim patnjama, nego i za zajednicu, užu i širu, u kojoj ta osoba živi i na koju ona, upravo svojim trpljenjem, privlači zrake božanske milosti.

Na kraju dosadašnjeg promišljanja spontano se nameće zaključak: samo je izmučeni, raspeti i uskršli Krist autentično tumačenje smisla patnje nedužnih.¹⁹ Prateći Isusa od Getsemanija do Kalvarije te razmišljajući o ljudskoj patnji u svjetlu Njegove muke, shvatili smo da je patnja nevinih višestruko plodonosna. Božjom je voljom zadobila otkupiteljsku snagu i moć. Stoga patnja nevinih ne bi smjela biti za kršćanina nerješiv problem i apsurd. To će, nadam se, postati još jasnije iz teksta koji upravo slijedi.

¹⁷ Usp.: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 123-124. S obzirom na tvrdnju sv. Pavla u Kol 1,24, papa Ivan Pavao II. smatra: iako je Kristovo otkupiteljsko djelo potpuno, ono ipak nije zatvoreno. Od samog je početka otvoreno trajnim ljudskim patnjama koje nadopunjuju Kristovo trpljenje. Usp.: IVAN PAVAO II., *Spasonosno trpljenje*, br. 24. Što se pak tiče sv. Pavla, Joseph Ratzinger ističe da je uspjeh Pavlovih misionarskih putovanja bio plod njegova trpljenja a ne njegove pastoralne razboritosti ili govorničke sposobnosti. Usp.: Joseph RATZINGER, *U službi istine* (Mostar – Zagreb: Ziral, 2002.), 129. Vidi također: Josef HOLZNER, *Pavao. Život i poslanice* (Split: Verbum, ²2008.), 201.

¹⁸ Vidi: J. GALOT, *Isus osloboditelj*, 304.

¹⁹ Vidi: Dionigi TETTAMANZI, *Bioetica. Difendere le frontiere della vita* (Casale Monferrato: Edizioni Piemme, ³1996.), 400-401.

3. Svjedočanstva nekih katoličkih blaženika i svetaca

Čitajući životopise i djela katoličkih svetaca i blaženika, došao sam do zaključka da ti Božji miljenici promatraju patnju kao Božji dar i Božju milost. Patnja je za njih bila nužna etapa prema višem stupnju moralno-duhovne zrelosti i savršenstva. Zahvaljujući upravo patnji, oni su se uspjeli uzdići iznad zemaljskih vidika, patnja im je otvorila više, nadnaravne, božanske horizonte. Njihov život nam je pokazatelj da patnja ima smisla i veliku moć. Naime, njihova je svetost rasla i dozrijevala najviše u mučnim situacijama i pretrpljenim teškim bolima. Zato su oni svoje patnje promatrali kao vidljive znakove posebnog božanskog odabira i poslanja.²⁰ Neki se od njih, poput sv. Franje Asiškog i svetog Ignacija Loyolskog, upravo zahvaljujući patnji obratili te nam tako pokazali da je u njoj prisutna osobita milost koja čovjeka iznutra približava Kristu.²¹

Ovdje je nemoguće iznijeti sve ono što su katolički blaženici i sveci izjavili ili napisali o patnji. Nemoguće je i nabrojiti sve vrste patnji koje su oni na vlastitoj koži iskusili. Zato ću se ograničiti samo na neka svjedočanstva pojedinih svetaca i blaženika koja će nam zorno pokazati da je patnja pravednika višestruko plodonosna.

Započet ću sa svetim Alfonzom Marijom de Liguorijem, zaštitnikom moralista i velikim duhovnim piscem. Prebogat znanjem, mudročću i životnim iskustvom on svojim čitateljima poručuje da s ljubavlju prigrle Božju volju te strpljivo nose svoj križ jer je ovaj „svadbena ložnica u koju nas Spasitelj poziva“. Ujedno nas upozorava da onaj tko izbjegava križ što mu ga Gospodin šalje, često se suočava s drugim, mnogo težim križem. Prema ovom svecu, kao i prema svetom Augustinu, patnja koju daje Bog, „nije kazna nego lijek“. Što više, ona je za one koji često pate znak neizmjerne Božje ljubavi. Zato će sveti Alfonz, citirajući svetog Ivana Zlatoustog, reći: „Kad Gospodin nekome često pruža priliku za patnju, pokazuje mu veću ljubav nego da mu je dao moć oživljavanja mrtvih. Naime, kad činimo čuda, Božji smo dužnici, a kada strpljivo trpimo, Bog postaje naš dužnik.“²² Kao vrstan poznavatelj hagiografske literature, naš svetac donosi i svjedočanstvo svete Terezije Avilske koje ovako opisuje: „Zato je Isus jednom i objavio svetoj Tereziji: ‘Znaj da su mom Ocu najmilije one duše koje najviše trpe.’ I svetica, kad bi se našla u nevoljama, govorila je da svoje muke ne

²⁰ Vidi: M. VUGDELIJA, *Patnja i bol u svjetlu Biblije i ljudskog iskustva*, 284-286.

²¹ Usp.: IVAN PAVAO II., *Spasonosno trpljenje*, br. 26.

²² Alfonz LIGUORI, *Vježbanje u savršenosti* (Split: Verbum, 2009.), 187, 189, 190, 192.

bi zamijenila ni za sve blago ovoga svijeta. Nakon smrti javila se jednoj duši i otkrila joj da uživa u nebu veliku nagradu, ne toliko radi svojih dobrih djela, koliko radi muka što ih je u životu dragovoljno pretrpjela iz ljubavi prema Bogu. I kad bi mogla poželjeti da se vrati na svijet, jedini razlog bio bi da još nešto pretrpi za Boga.²³ U istom kontekstu sveti Alfonz navodi i misao blažene Anđele Folinjske uz svoj kratki komentar: „Kad bi ljudi znali koliko vrijedi trpjeti za Boga, govorila je blažena Angela di Foligno, trpljenje bi postalo *predmet grabeža*, što znači da bi ljudi jedni drugima otimali prigodu za trpljenje.“²⁴

Uzvišenu misao o ljudskoj patnji imala je i simpatična svetica Terezija iz Lisieuxa. Ona je imala sposobnost vidjeti božansku milost i tamo gdje je drugi nisu mogli uočiti. Zato je križ i patnju promatrala kao danosti koje treba ne samo podnositi nego i željeti.²⁵ Bila je veoma radosna kada je patila, jer je svoje patnje prikazivala Bogu za obraćenje grešnika. A ovi su se, upravo zahvaljujući njezinoj patnji, vraćali Bogu.²⁶ Poznato je da je sveta Terezija od Djeteta Isusa mnogo patila od tuberkuloze posljednjih mjeseci svojega života. Karmelićanke iz Lisieuxa zapisivale su njezine posljednje riječi od kojih je nastala knjiga: *Ulazim u život. Posljednji razgovori*. Iz nje je vidljivo da je ova svetica cijenila, željela i voljela patnju. U toj knjizi možemo, između ostalog, pročitati i to da je sveta Terezija jednostavno uživala u patnji jer je jedino u njoj pronašla radost i sreću. Ta se želja za trpljenjem rodila u njezinoj duši još od vremena njezine prve pričesti. U početku ona nije pomišljala da će trpljenje postati njezina radost. Tu je milost, kako sama kaže, zadobila tek kasnije. Da je njezina radost u patnji

23 Alfonz LIGUORI, *Kako ćemo ljubiti Isusa Krista* (Split: Verbum, ²2003.), 44. U svojem autobiografskom djelu *Moj život* sveta je Terezija Avilska napisala i ovo: „Kad bi me pitali da li više volim podnositi sve tegobe ovoga svijeta sve do njegova svršetka i popeti se zatim nešto više u slavi ili pak bez ikakve tegobe popeti se do nešto niže slave, odgovorila bih da bih vrlo rado prihvatila sve tegobe da makar malo više uživam shvaćajući veličajnost Božju, jer vidim da ga onaj tko ga bolje upozna više ljubi i hvali.“ Terezija AVILSKA, *Moj život* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost – Hrvatski karmelićani i karmelićanke, ³2004.), XXXVII., 2.

24 A. LIGUORI, *Kako ćemo ljubiti Isusa Krista*, 50. U svojem djelu *Knjiga iskustva pravih vjernika* blažena Anđela Folinjska ističe da ljudska patnja ima veliku vrijednost pred Bogom. Naglašava da najbolje ona sjedinjuje dušu s Bogom te da patnja pojedinaca koristi mnogima. Vidi: Anđela FOLINJSKA, *Knjiga iskustva pravih vjernika* (Split: Symposion, 1982.), 195-196.

25 Vidi: Redemptus M. VALABEK, „La spiritualità carmelitana“, Emeterio G. De CEA (ur.), *Compendio di teologia spirituale. In onore di Jordan Aumann, O. P.* (Roma: PUST, 1992.), 405.

26 Usp.: Anton SCHMID, *Susret s Terezijom iz Lisieuxa* (Đakovo: U pravi trenutak, 2000.), 38.

uistinu bila velika, može se zaključiti iz ove njezine tvrdnje: anđeli nisu sretni kao što je ona jer oni ne mogu patiti; da mogu patiti, i oni bi bili očarani, osjećali bi onu slast koju osjeća ona.²⁷

Sveti Franjo Saleški ističe da su dragocjene poput zlata one patnje koje su plod Božje volje i providnosti. Takve muke treba ne samo prihvatiti nego i ljubiti jer je patnja prihvaćena iz ljubavi prema Bogu „vrhunac svete ljubavi“. To je, prema ovom svecu, izvrsno shvatila sveta Katarina Sijenska koja je, na Gospodinovu ponudu, radije izabrala krunu od trnja negoli krunu od zlata jer ona „više odgovara ljubavi“.²⁸ Sveti Franjo Saleški naglašava da je Božja ljubav prema nama utoliko veća što je veća naša patnja. Zato nas potiče da budemo hrabri u nevoljama svjesni pritom činjenice da nismo zaručeni s uskrslim već s raspetim Isusom. A Kristovi su zaručnički darovi: križ, trnje i čavli, a hrana na svadbenoj gozbi: izop, ocat i žuč. Ali to nije sve, nije svršetak. Nakon trpljenja Isus svoje vjerne sljedbenike patnike obdaruje draguljima, dijamantima, smaragdima, miomirisnim vinom, manom i medom. Svetac nas stoga potiče da ljubimo svoj križ jer on sjaji kao zlato ako ga promatramo očima vjere. Ujedno i precizira da patnju ne treba ljubiti radi nje same. Naime, patnja postaje beskrajno dragocjena samo onda kada je promatramo u dubini njezina značenja, tj. kao sredstvo pohoda božanske providnosti i očitovanja božanske milosti. Kao veoma razborit biskup, Franjo Saleški istovremeno poručuje: protiv patnje se smijemo boriti svim sredstvima koja su u skladu s Božjom voljom. Ako je, unatoč tome, patnja i dalje prisutna, onda je treba prigrliti slaveći Boga u predanosti i strpljivosti.²⁹

Kako ne spomenuti i blaženu Majku Tereziju koja se zajedno sa svojim sestrama brinula za tolike gubavce i druge teške bolesnike

²⁷ Usp.: Terezija od DJETETA ISUSA I SVETOG LICA, *Ulazim u život. Posljednji razgovori* (Zagreb: Glas koncila – Hrvatski karmelićani i karmelićanke, 1991.), 107, 112-113, 140.

²⁸ Franjo SALEŠKI, *Teotim. Rasprava o Božjoj ljubavi* (Zagreb: HKD Sv. Jeronima, 2004.), IX., 2. Poznato je da je sveta Katarina Sijenska imala nadnaravna viđenja i božanske objave. U jednoj od objava Bog joj poručuje: Da bi ljudski plod porastao i bio savršen, On šalje ljudima koji su uznapredovali u savršenoj ljubavi mnoge nevolje, klevete, nepravde, progone, prostote, prijekore..., i to u onoj mjeri kako je tko sposoban nositi. Poručuje joj i to da veliku korist imaju one duše koje pate bez vlastite krivnje. Kad bi se taj plod mogao ljudskim očima vidjeti, sve bi duše željele trpjeti s velikom revnošću i veseljem. I sve to On čini kako bi ljudi stekli zasluge, bili uistinu ponizni i milosrdni prema drugima. Usp.: Katarina SIJENSKA, *Dijalog Božanske Providnosti* (Split: Symposion, 1988.), 324-327.

²⁹ Usp.: Franjo SALEŠKI, *Misli. Izbor iz duhovnih pisama* (Split: Verbum, 2003.), 32-33, 69.

u Indiji i diljem svijeta. Plod te njezine samaritanske skrbi, ali i iskrene pobožnosti, jesu misli koje upravo slijede: niti za nju kao ni za svetog Franju Saleškog, patnja sama po sebi nije ništa. Ona postaje nešto, nešto veliko – „čudesni dar“ i „znak ljubavi“ – onda kad je ujedinjena s Kristovom mukom. Majka Terezija promatra ovaj svijet kao otvorenu Kalvariju jer je patnja, tjelesna i duševna, prisutna svuda oko nas. Ali u tom svijetu, na toj Kalvariji, patnje i boli imaju vrijednost jer su „Kristov poljubac“.³⁰ Patnje su znak da se čovjek toliko približio Isusu na križu da ga On može poljubiti. Stoga blaženica hrabri sve patnike koji slijede Isusa da se ne boje Njegove ljubavi jer ta ljubav, budući da je istinita, „mora boljeti“.³¹ Kao što je za života govorila svojim gubavcima, tako ona i danas poručuje svim teškim bolesnicima-patnicima: „Tvoja bolest, tvoja patnja nije kazna, to je Božji dar, ti si izabran da sudjeluješ u Kristovoj mucu, ti si izabran da bi mogao prikazivati za mir u svijetu, kao zahvalnost za sve što je Bog učinio drugima i tebi.“³²

U kontekstu govora o bolestima koje su najčešći oblici ljudske patnje, ovdje bih ukratko iznio i uvjerenje svetog Ljudevita Marije Grigniona Montfortskoga. U svojim *Pismima* on poručuje jednoj teško oboljeloj časnoj sestri da se osobno raduje zbog njezine bolesti: tu bolest dobri Bog joj šalje kako bi je očistio kao zlato u peći. Svetac pritom ističe da je bolest „redovita peć u kojoj [Bog] čisti svoje izabrane“.³³ Kao veliki štovatelj Blažene Djevice Marije, u svojem djelu *Rasprava o pravou pobožnosti prema Presvetoj Djevici*, sveti Ljudevit naglašava i ovo: „Jest, sasvim je istinito da najvjernije sluge Presvete Djevice, jer su najveći njezini miljenici, dobivaju od nje najveće milosti i nebeske darove, a to su križevi; ali tvrdim i to, da upravo Marijine sluge nose te križeve s velikom lakoćom, zaslugom i slavom.“³⁴

Ove misli svetoga Ljudevita izvrsno nas uvode u život svete Bernardice Soubirous. Kao što je poznato, Blažena Djevica Marija se 1858. godine osamnaest puta ukazala svetoj Bernardici u Lurdu. Bilo joj je tada 14 godina. Tri godine prije ukazanja svetica je preboljela koleru

30 MAJKA TEREZIJA, *Misli. Anegdote. Molitve* (Split: Verbum, 2006.), 28.

31 MAJKA TEREZIJA, *Gdje je ljubav, ondje je i Bog* (Split: Verbum, 2010.), 218. Na str. 219 zabilježena je i jedan anegdota iz života Majke Terezije: Jednog je dana naša blaženica posjetila osobu koja je bolovala od raka i osjećala teške bolove. Majka Terezija joj je prišla i rekla: „Ovo je znak da si se toliko približila Isusu da te može poljubiti.“ Bolesnica joj je odgovorila: „Reci Isusu da me prestane ljubiti.“

32 MAJKA TEREZIJA, *Gdje je ljubav, ondje je i Bog*, 356.

33 Ljudevit M. GRIGNION MONTFORTSKI, *Sabrana djela*, I. (Split: Symposion, 1980.), 76.

34 LJ. M. GRIGNION MONTFORTSKI, *Sabrana djela*, I., 292.

čije će posljedice nositi kroz cijeli život: astmu i tuberkulozu. Za vrijeme trećeg ukazanja, 18. veljače 1858. godine, Blažena Djevica je poručila Bernardici: „*Ne obećavam da ću vas učiniti sretnom na ovom nego na drugom svijetu.*“ Ove ozbiljne Gospine riječi značile su proročanstvo trpljenja. Mnogima je Blažena Djevica Marija u Lurdu povratila zdravlje, ali Bernardica Soubirous nije ozdravila do konca života. Osam godina nakon ukazanja, točnije 4. srpnja 1866. godine, ona zauvijek napušta Lurd, odlazi u samostan St. Gilards u Nevers da bi postala redovnica. U samostanu je Bernardica nastavila živjeti poruke koje je Gospa preko nje odaslala cijelome svijetu: molitva, pokora, trpljenje za grešnike. Uz astmu i tuberkulozu još je jedan teški križ pritiskao njezina leđa: tumor na nozi. Od njega je patila pune četiri godine dok se 16. travnja 1879. godine nije preselila u vječnost. Bilo joj je tada 35 godina. Križevi koje je strpljivo nosila do konca svojega života, po božanskoj su providnosti pridonijeli kako njezinu posvećenju tako i obraćenju mnogih grešnika.³⁵

Moglo bi se navesti podosta katoličkih svetaca i blaženika koji su upravo po svojim patnjama dostigli vrhunce kršćanske savršenosti i svetosti. Ovdje mi misli lete na mnoge nama znane i neznane mučenike iz prvih stoljeća kršćanstva. Ali i na mnoge patnike naših vremena. Spomenuo bih samo jednoga: svetog Padra Pia iz Pietrelcine. Široj javnosti on je poznat kao veliki karizmatik kojemu su hrlili vjernici iz cijeloga svijeta. Kao karizmatik sveti je Pio imao mnoge izvanredne darove Duha Svetoga: stigme, ugodne mirise koji su iz njega izlazili, moć bilokacije, sposobnost čitanja tuđih misli, poznavanje privatnog života ljudi koje prije nije susretao, komuniciranje s umrlima, predviđanje budućnosti, dar liječenja, česte i žestoke borbe sa samim Sotonom. Iako je mnogo dobrog i veličanstvenoga sveti Pio učinio zahvaljujući tim darovima, svetac je postao ne zahvaljujući njima, nego patnjama, duhovnim i tjelesnim, koje je strpljivo podnosio do konca svojega života.³⁶

35 Vidi: René LAURENTIN – Božidar NAGY, *Lurd. Susret neba i zemlje* (Đakovo: U pravi trenutak, 31993.).

36 Vidi: Renzo ALLEGRI, *Padre Pio. Čudesni život* (Koprivnica: Figulus, 2011.), 13, 366. Više informacija o njegovim patnjama možemo naći u: Pater DEROBERT, *Otac Pio proziran Bogom. Iz pisama – duhovni obris oca Pia* (Zagreb: Grafok, 2010.). Ovdje bih podsjetio da je i blažena Anna Katharina Emmerich dostigla vrhunce kršćanskog savršenstva ne toliko zahvaljujući svojim mističnim viđenjima, koliko patnjama koje je hrabro i strpljivo podnosila. Ona je, naime, dugo godina bila prikovana za krevet. O svemu tome vidi: Thomas WEGENER, *Život Anne Katharine Emmerick* (Zagreb: Detecta, 2007.). Mistična iskustva ove blaženice zabilježena su u ovim knjigama: Anna Katharina EMMERICH, *Siromašni život Gospodina našega Isusa Krista* (Zagreb: Naklada sv. Antuna, 2010.), Anna Katharina EMMERICH, *Gorka muka Gospodina našega Isusa Krista* (Zagreb: Naklada sv. Antuna, 2009.), Anna Katharina EMMERICH, *Život Blažene Djevice Marije* (Zagreb: Naklada sv. Antuna, 2009.).

Da su patnje koje mogu zadesiti pravednike i svece katkada nevjerojatne, potvrđuje i bolno iskustvo svetoga Ivana od Križa. Naime, na poticaj svete Terezije Avilske, sveti je Ivan započeo s reformom unutar otaca karmelićana. U početku su obuveni karmelićani blagonaklono gledali na reformu bosonogih karmelićana, ali su se tijekom vremena ohladili te žestoko protivili reformi. Kao prva žrtva njihova bijesa bio je upravo sveti Ivan od Križa koji je u to vrijeme vršio službu duhovnika u samostanu reformiranih karmelićanki u Avili. Sredinom prosinca 1577. godine svetog su Ivana obuveni karmelićani zarobili i odveli u svoj samostan u Toledo. Generalni vizitator obuvenih karmelićana nastojao je pokolebati mladog sveca. Nudio mu je sve pogodnosti reda: bit će prior, imat će lijepu sobu i dobru knjižnicu. Sve to i ostalo Ivan je odbio. Zbog toga su ga proglasili „tvrdokornim buntovnikom“. A kako za takve redovnike konstitucije reda predviđaju pritvor, generalni vizitator ga je dao zatvoriti u samostanski zatvor. Kad su nakon dva mjeseca čuli da je na drugom mjestu jedan Ivanov subrat, koji je također bio zatočen, pobjegao iz zatvora, sveca su strpali u drugi zatvor u kojem je bio punih devet mjeseci. Taj novi zatvor je zapravo bio neka udubina u debelu zidu, širine šest a dužine deset stopa. Kod sebe je Ivan smio imati samo brevijar. Hrana mu je bila oskudna: kruh, voda i malo ribica. Tijekom cijelog tamnovanja mučile su ga vrućina, glad i nehigijenski uvjeti života. U Ivanu se tijekom vremena rodila misao da pobjegne iz zatvora. U tome je prepoznao Božju volju. Dugo se za to pripremao. I jedne noći to mu je uspjelo. Pobjegao je kroz prozor. Kad se kasnije pred drugima u mislima vraćao na dane svojega zatočenja i pričao o njima, nikada ni riječi nije rekao protiv svojih progonitelja i mučitelja. Što više, on ih je branio i govorio da su oni tako postupali „jer su mislili, da imaju pravo“.³⁷ Ovaj kratki prikaz nesvakidašnje boli svetoga Ivana od Križa jasno pokazuje da su katkada čudni putovi kojim Božja providnost vodi svoje miljenike. Ono što je posve očito iz ovoga prikaza jest Ivanova neizmijerna ljubav prema zločestoj subraći. Patnja ga je osposobila za bezuvjetno praštanje i milosrđe.

Što reći na kraju ovoga poglavlja? Najprije se nameće ovaj zaključak: gledanje katoličkih blaženika i svetac na fenomen patnje nevinih služi kao svojevrсна nadogradnja biblijskih tekstova. Sveci su evanđelje dosljedno živjeli, u njemu putokaz za svoj život pronašli te se hrabro nosili sa životnim nevoljama. Većina njih, ako ne i svi, proživljavali su različita teška iskušenja.³⁸ I nitko ne može pobiti činjenicu da su bili

³⁷ Opširnije u: Crisógono De JESÚS SACRAMENTADO, *Životopis svetog Ivana od Križa* (Sarajevo: Radosna vijest, 1974.), 63-80.

³⁸ Toma Kempenac ističe: „Što je čovjek savršeniji, više mu valja trpjeti na ovom svijetu.“ Toma KEMPENAC, *Nasljeduj Krista* (Split: Verbum, 2005.), I., 12, Primjena i molitva.

nevinu patnici. U svojim bolima oni nisu očajavali. Što više, patnju su s ljubavlju prihvaćali i visoko vrednovali. Shvatili su da se ona, ponuđena Bogu, pretvara u sredstvo spasenja i put posvećenja. Zato je patnja za njih bila razlogom radosti, „radosti saznanja da na Kristovu križu svaka patnja ima otkupiteljsku vrijednost“.³⁹ Svojim uzornim i patničkim životom oni su ne samo sebe posvetili nego su i pridonijeli obraćenju mnogih grešnika i posvećenju ostalih vjernika.

4. Završno razmišljanje

Nema sumnje da patnja pogađa i nepravednike i pravednike. U prvom slučaju ona je ljekovito sredstvo koje ima za cilj obraćenje grešnika i davanje zadovoljštine za vlastite grijehе. U drugom slučaju ona je sredstvo milosrdne Božje ljubavi koja vjernika patnika želi dovesti do većeg stupnja kršćanskog savršenstva, do potpunog pouzdanja u Božju providnost i sjedinjenja s Njegovom voljom.⁴⁰ Mora se ipak priznati da ovakav pristup patnji, iako za vjernike opravdan i vjerodostojan, ne može zadovoljiti sve dobronamjerne misliocene niti posve razjasniti sve konkretne slučajeve. Naime, u svijetu ima takvih patnji koje ne samo da ne pridonose duhovnom rastu, one štoviše dovode neke osobe do očaja, poneke i do ludila.⁴¹ Nerijetko se kod nekih ljudi spontano rađa revolt protiv Boga, napose kad vide stradanje nevine djece u terorističkim napadima i ratovima, kad vide novorođenčad s teškim fizičkim i psihičkim nedostacima...⁴² Treba priznati: i suvremena bi teologija pred takvim i sličnim slučajevima najradije šutjela. Teoretski se takvi slučajevi ne mogu dokraja protumačiti. Ostaje nam jedino vjerovati da Bog zna zašto se to događa te da On ima svoje božanske razloge, nama nepoznate, za takva i slična teška stradanja. Međutim, razmišljanje o otkupiteljskoj snazi patnje

³⁹ IVAN PAVAO II., *Testament za treće tisućljeće* (Zagreb: Prometej, 2001.), 143.

⁴⁰ Jordan Kuničić govori o deset vrijednosti – ciljeva koji se postižu patnjama pravednika. Vidi: Jordan KUNIČIĆ, „Ciljevi patnja pravednika“, *Duhovni život* 5 (1933.), 217-226, 257-268.

⁴¹ Fulton J. Sheen ističe da patnju treba produhoviti. Ako se to ne učini, ona ne samo da neće poboljšati čovjeka, ona će ga degradirati. Usp.: Fulton J. SHEEN, *Duga boli* (Zagreb: HKD Sv. Jeronima, 2003.), 15.

⁴² Kad je bio na samrti, poznati teolog Romano Guardini je svojemu prijatelju W. Dirksu rekao: na Posljednjem sudu on neće dopustiti da samo on bude pitan, nego će i sam pitati s nadom da će mu anđeo dati pravi odgovor na upit na koje nijedna knjiga, pa ni Biblija, nijedna dogma niti teologija, nije mogla odgovoriti, naime: „Zašto, Bože, ti strašni zaobilazni putovi prema spasenju, trpljenje nedužnih, krivnja?“ Citat se može naći u: Stjepan KUŠAR, „Pogovor. Odakle teodiceja“, Aurelije AUGUSTIN, *O slobodi volje* (Zagreb: Demetra, 1998.), 383.

nevinoga Isusa, dovelo nas je do zaključka da patnje nedužnih imaju veliku vrijednost. Nećemo pogriješiti ako ustvrdimo da Bog izabire pojedine osobe da budu žrtve koje svojom mukom ispaštaju za grijehе drugih. Preko patnje tih svojih izabranika, Bog želi teškim grešnicima pomoći i za vječnu ih sreću osposobiti. U tom svjetlu promatrana, patnja nevinih nije i ne može biti tragedija. Ona je pročišćenje i spasenje – za teške grešnike, veća vječna sreća – za nevine patnike.

U ovom završnom razmišljanju spontano se rađa pitanje: Kako se postaviti prema teškoj patnji? Vidjeli smo da su katolički sveci i blaženici patnju priželjkivali, voljeli, veličali, neki su u njoj uživali. To su mogli činiti jer su postigli najveći stupanj moralno-duhovnog savršenstva.⁴³ Međutim, kršćanska razboritost ističe da nikad ne veličamo patnju radi nje same, na što je uostalom upozoravao, vidjeli smo, sveti Franjo Saleški. Teška patnja nije i ne može biti svrha čovjekova življenja. Iako je ona u Božjim rukama sredstvo da bi ljude po Svome srcu oblikovao i što više Sebi privukao, i kršćanski se vjernici trebaju protiv nje boriti. Trebaju je otkloniti, ako je to moguće, pogotovo ako se ona tiče drugih ljudi.⁴⁴ Prisjetimo se samo raznih nepravdi, gladi, teških bolesti, poremećenih ljudskih odnosa i mnogih drugih nevolja koja zadaju bol mnogim nedužnim osobama. Nije li i sam Isus vidio svoje poslanje upravo u ublažavanju i otklanjanju patnje drugih (usp.: Lk 4,16-21; Iz 61,1-3). U svakom slučaju treba izbjeći *dolorizam*, tj. stav koji prekomjerno veliča patnju radi same patnje.⁴⁵ Istina, teška patnja ima vrijednost, i to veliku, ali samo onda kada se svjesno prihvati, osmisli, Bogu posveti.⁴⁶ Tada je ona plodonosna i spasonosna. To

43 Jordan Kuničić govori o tri temeljna stava prema patnji. Prvi je stav početnika koji se nalaze na samom početku savršenstva. To su svi oni koji su, poput Šimuna Cirence, prisiljeni prihvatiti patnju. Na tom se stupnju nalazi većina ljudi. Drugi je stav naprednih koji već koračaju na putu savršenstva. To su svi oni koji rado primaju i podnose patnju te je namjenjuju za uzvišene ciljeve. Treći je stav savršenih koji su postigli (moralno-duhovnu) zrelost. To su svi oni koji čeznu za patnjom jer su svjesni da se po njoj napreduje u duhovnom savršenstvu. Usp.: Jordan KUNIČIĆ, *U svjetlo-tamnim dubinama* (Korčula: Izvori istine, 1971.), 89-90.

44 Vidi: D. TETTAMANZI, *Bioetica. Difendere le frontiere della vita*, 402-405.

45 Vidi: Jean-Louis BRUGUÈS, *Dizionario di morale cattolica* (Bologna: ESD, 1994.), 352. Vidi također: Sandro SPINSANTI, „Terapie del dolore e problematiche etiche“, *Credere oggi* br. 145 (2005.), 111.

46 Servais Pinckaers vidi vrijednost patnje i u tome što se bez nje ne može shvatiti evanđeoska poruka niti predočiti stil kršćanskog življenja. U tom smislu spominje blaženstva koja govore o različitim oblicima trpljenja koja su paradoksalno predstavljena kao putovi koji vode do nebeskog kraljevstva. Usp.: Servais PINCKAERS, *Le fonti della morale cristiana* (Milano: Edizioni Ares, 1992.), 38.

trebaju imati na umu svi vjernici patnici koji ne uspijevaju svoje teške patnje otkloniti. Oni stoga svoja trpljenja trebaju s vjerom prihvatiti, Bogu prikazati i namijeniti za dobrobit cijelog čovječanstva. Ako tako budu činili, sebe će oplemeniti, a drugima na korist biti. Kažem sebe će oplemeniti jer će jasnije uvidjeti da su moralne i duhovne vrijednosti jedine vrijednosti za koje se isplati živjeti. Drugima će koristiti jer će im svojom prisutnošću, hrabrim držanjem i dragocjenim savjetima ukazati što je bitno a što sporedno u ovom životu.⁴⁷ Zato kršćanska razboritost sugerira da ne treba svaku patnju pošto-poto izbjegavati i od sebe otklanjati. Tim više jer je patnja nužno sredstvo u procesu osobnog sazrijevanja i očovječenja. Onaj tko bi doista htio otkloniti svaku patnju iz svojega života, otklonio bi i samu ljubav jer ljubav bez patnje jednostavno ne postoji.⁴⁸ Stoga željeti život bez patnje, značilo bi željeti život bez ljubavi.⁴⁹ A tamo gdje nestane ljubavi, zavlada egoizam koji je uzrok mnogih moralnih zala.

Usudio bih se reći: samo onaj tko je barem donekle iskusio tešku patnju na svojoj koži, može dati barem kakav-takav zadovoljavajući odgovor na tu veliku tajnu. Iz kršćanskog kuta gledano, patnju bi trebalo vjerom nadvladati i pretvoriti u nadu. Jedino se tako neotklonjiva teška patnja može obuzdati i, što je najvažnije, osmisliti. Samo osmišljena patnja postaje podnošljiva patnja.⁵⁰ A nadvladavanje patnje, kako kaže Ladislaus Boros, ostvaruje se na tri načina. Prvi način: riječ je o tome kako pomoći onima koji pate. Ako istinski suosjećamo s patnicima i puni smo ljubavi i nježnosti prema njima, oni će lakše svoju neotklonjivu patnju podnositi. Vršeći djela milosrđa prema njima, i sami ćemo na neki način osjećati njihove boli. I tek tada, kada postanemo supatnici, moći ćemo ih utješiti. Drugi način: riječ je o najdjelotvornijem načinu kako prihvatiti vlastito trpljenje. Potrebno

⁴⁷ Vidi: D. TETTAMANZI, *Bioetica. Difendere le frontiere della vita*, 405-408. Vidi također: Mario SERENTHÀ, *Sofferenza umana. Itinerario di fede alla luce della Trinità* (Cinisello Balsamo [Milano]: Edizioni Paoline, 1993.), 89.

⁴⁸ Vidi: Joseph RATZINGER, *Bog i svijet. Vjera i život u našem vremenu* (Zagreb: Mozaik knjiga, 2005.), 271.

⁴⁹ Usp.: J. GALOT, *Isus osloboditelj*, 323.

⁵⁰ Na području psihologije to je posebno naglašavao otac logoterapije Viktor Frankl koji je snažno isticao da ljudska patnja ima smisla. Vidi: Viktor E. FRANKL, *Liječnik i duša* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, ²1993.), 93, 151, 155. Viktor FRANKL, *Nečujan vapaj za smislom* (Zagreb, Naprijed, ²1987.), 20, 37-38, 40. Logoterapiju je prihvatila i prakticirala Franklova studentica Elisabeth Lukas koja je također pozitivno vrednovala ljudsku patnju. Vidi: Elisabeth LUKAS, *I tvoja patnja ima smisla* (Zagreb: Provincijalat franjevac trećoredaca, ²1996.), 18-19, 29, 81, 177, 179. Elisabeth LUKAS, *Duhovna psihologija. Izvori smisljena života* (Đakovo: U pravi trenutak, 2001.), 185.

je posve se predati Kristu te u sjeni Njegova križa osmisлити svoju bol. Tek tada vjernik patnik shvaća da teška patnja nije tama već svjetlo koje pridonosi boljitku i spasenju ovoga svijeta. Ne samo da patnju neće prezirati već će je hrabro podnositi te Bogu za nju zahvaljivati. Treći način: ovdje je riječ o zadnjoj zemaljskoj patnji – smrti – pred kojom se i sami vjernici osjećaju nekako izgubljeno i nerijetko od Boga napušteni. U nemoći zadnjega križa, i vjernik se osjeća lišenim svega onoga o čemu je za života ovisio, što je u životu ostvario i postigao. I upravo taj posvemašnji gubitak svega, osposobljava ga da stupi pred Svevišnjega i lice Mu ugleda.⁵¹

Ovdje bih iznio svoje osobno uvjerenje koje sam stekao ne samo studirajući ovu temu nego i boraveći pokraj umirućih teških bolesnika: neotklonjiva teška patnja je ipak nešto više od same patnje. Ako se s vjerom prihvati, osmisli, Bogu kao vlastita žrtva posveti i strpljivo podnosi, ona postaje molitva. I to ne bilo kakva molitva, nego veoma učinkovita molitva. Takva patnja ima nadnaravnu vrijednost. Zato neotklonjivu patnju, napose ako je ona posljedica teške i neizlječive bolesti, treba promatrati kao privilegirano mjesto susreta Boga i čovjeka, izvrsnu priliku za iskreni i spasonosni dijalog s Njim. Taj susret osposobljava patnika da ljudski život vrednuje u posve novom svjetlu. Čovjek na koncu shvaća da je ljudski život na zemlji samo rađanje za istinski život koji započinje tek na nebu. U tom smislu ljudsku patnju bismo mogli s pravom promatrati kao porođajne boli za vječni život na nebu.

Jedna primjedba: kad je čovjek-kršćanin dobra zdravlja i trudi se savjesno nasljedovati Krista, zna se dogoditi da u vjerničkom zanosu pomisli: iz ljubavi prema Isusu želim trpjeti i biti žrtva za spas grešnoga svijeta. To je isto željela i za to se molila hrvatska blaženica Marija Propetog Isusa Petković. Međutim, kad je doživjela moždani udar 30. siječnja 1954. godine, tek je tada shvatila kako je teško i bolno biti razapet na križu. Iskreno je priznala da bi se sada radije digla s križa i dalje nastavila raditi ono što je dotada kao zdrava činila za svojeg ljubljenog Isusa.⁵² Ovo iskustvo naše blaženice nipošto ne umanjuje njezinu svetost. Što više, njezino priznanje tu svetost potvrđuje: ona je iskrena bez obzira na to kako će drugi to priznanje tumačiti. No ono je za nas dragocjeno jer nam daje bolji uvid u tajnu trpljenja nevinih:

51 Vidi: Ladislaus BOROS, *Živjeti iz nade* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, ²1972.), 52-63, 73.

52 Usp.: Marija Propetog Isusa PETKOVIĆ, *Sve za Isusa. Autobiografija i duhovni spisi* (Split: Verbum, 2003.), 270-271.

teške patnje možemo, radi viših ideala, željeti i od Boga čak isprositi⁵³, ali ih istinski i s ljubavlju možemo prihvatiti i zavoljeti tek onda kad ih iskusimo na vlastitoj koži. Evo jednog veoma mudrog savjeta svetog Leopolda Bogdana Mandića. Naime, kad bi mu koja pobožna osoba, željna da tripi za Krista, rekla da moli Boga za milost teškog trpljenja, ako treba i mučeništva, on bi joj s očinskom ljubavlju odgovorio: „*Ne, ne sinko. Tako govoriš jer ti je dobro. To je zanos, pjesma! Pustimo to dušama koje je Bog pozvao posebnim pozivom. Nama siromašnim grešnicima dosta je da strpljivo podnosimo ono što mu se sviđa da nam pošalje. Molimo ga da nam dade strpljivosti.*“⁵⁴

Ovaj savjet našega sveca je prevažan jer u njemu možemo vidjeti jednu od poruka cijelog ovog promišljanja. Za dar trpljenja vjernik ne treba moliti. Ono će, u nekom obliku, kad-tad i „sámo“ doći. Ali zato od Boga treba isprositi krepost strpljenja. Svakom je čovjeku, posebno nevinom patniku, potrebna ta krepost jer se u njoj nalazi neizmjerne snaga. Strpljivi se vjernik patnik nikada ne žali na svoju muku niti želi da ga drugi sažalijevaju. Ta ga krepost ujedno osposobljava za siguran hod na putu savršenstva. Oboružava ga blagošću i milosrđem. A tamo gdje su prisutne te dvije kreposti, brzo im se pridružuje i ona najvažnija: poniznost. Zato strpljivi nevini patnik nikada neće smatrati da je veći od drugih jer je svjestan činjenice da je i on grešnik. Pa kad bi u stvarnosti i bio bolji od drugih, to ga neće uzoholiti. On će i dalje svoj neotklonjivi križ strpljivo nositi, a Bogu se skrušeno i pobožno moliti.

I na kraju: moram priznati da je cijelo ovo promišljanje o patnji nevinih bilo pod snažnim utjecajem hagiografske literature koju sam godinama čitao. U svjetlu te literature studirao sam knjigu o Jobu i razmišljao o Kristovu otkupiteljskom trpljenju. To sam činio duboko uvjeren da su svjedočanstva katoličkih blaženika i svetaca najbolji ljudski odgovor na tajnu patnje nevinih. Promatrana svetačkim očima,

53 Fulton J. Sheen ističe da postoji jedna molitva koju Bog nikada ne odbija i uvijek uslišava: molitva za trpljenje. Vidi: F. J. SHEEN, *Duga boli*, 20.

54 Pietro Elisio BERNARDI, *Ljudima prijatelj. Leopold Bogdan Mandić. Svetac pomirenja* (Zagreb: Hrvatska kapucinska provincija - Kršćanska sadašnjost, 2001.), 125-126. Na str. 125 pisac ove biografije ističe da je sveti Leopold mnogo patio: „Bolovao je na očima, i gotovo trajno se liječio. Imao je upalu svih udova, zgrčene noge i prste ruku. Gotovo najednom je morao izvaditi sve zube. Želudac mu nije nikad davao mira. Jeo je vrlo malo, kao ptičica, a probava mu je uvijek bila teška. Osjećao je bolove i grčenje. Česti su bili čirevi i poneki prišt na prstu. Često je i vrućica još više iscrpljivala njegovo jedno tijelo. Ipak je pod bičevima tolikih patnji izgledao sasvim miran i ravnodušan. Nikad ni riječ žaljenja protiv Gospodina! Štoviše, uvijek ga je blagoslivljao jer mu je, prema njegovu sudu, davao priliku da na ovom svijetu ispašta svoje grijeh.“

patnja nevinih ne samo da nije uzaludna i apsurdna, ona je itekako smisljena. To su sveci izvrsno shvatili te su, zahvaljujući i svojem pristupu patnji, ostvarili iznimno kvalitetan odnos s Bogom i cijelim ljudskim rodom. I po tome su oni primjer i uzor vjernicima - nevinim patnicima svih vremena i nacija.

FACING THE MYSTERY OF THE SUFFERING OF THE INNOCENT

Summary

In this article the author examines the suffering of the innocent as a mystery that should be highlighted. In this context, in the first part of the article he studies the book of the righteous Job. After a brief analysis he comes to the conclusion that Job's suffering should be judged as a test of faith behind which, ultimately, is God Himself. In the second part, the author reflects on the redemptive power of the suffering of the innocent Jesus. But he reflects also on the great value of the suffering of every innocent believer which is made fertile by Christ's suffering and is joined to the redemptive work of Christ. The third part of the article argues that the suffering of innocent believers is fruitful in multiple ways, and this is proved by the witness of some Catholic saints and blessed. In the final part, the author points out that acute pain should be eliminated where possible, but if this is not possible, then it should be accepted with faith, offered up to God and patiently endured. In this way, in the author's view, it becomes a very effective prayer and has a supernatural value. Finally, the author acknowledges that the article has been written under the strong influence of hagiography and stresses that the approach of the saints toward suffering is the best human answer to the mystery of the suffering of the innocent.

Key words: *suffering of the innocent, righteous Job, Jesus Christ, God, Catholic saints and blessed, Christian prudence, irremovable suffering, effective prayer, patience.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan